

לימוד יומי באמונה

פרקי אמונה במשנה תורה

משנתו האמונית של הרמב"ם מהלכות הי"ד החזקה

שבט-אדר שנה שלישית

תלמידי ישיבת מרכז הרב

יוצא לאור על ידי ארגון בשביל הנשמה

ללמוד-להעמיק-להתחבר

בשיתוף:

יוצא לאור על ידי ארגון 'בשביל הנשמה'

תלמידי ישיבת מרכז הרב

מערכת: דוד גלילי, הרב יהושע וייסינגר, משה שטרנברג.

כתבייה: הרבנים - אריאל אליהו, אברהם בורשטין, מרדכי ברקוביץ, דודי גרינפלד, איתי סוכפלד, ש"י לוי, לירן עוקשי, אפרים צימרמן, אבישי קולין, חיים קטן, נתנאל רוזן, יאיר רוזנבלום. מפעל משנה תורה: יוחאי מקבילי, יחיאל קארה, הלל גרשוני, דביר טל, עמנואל מזרחי, שמואל אריאל, מכון משפטי ארץ.

ביקורת: הרב ירון גרופמן, הרב מיכאל לוצקי.

עורך ראשי: עזריאל שפנגוטל.

סדר ועימוד: עמירם יוסף קדוש 0548-408676, 0556-684412.

עיצוב כריכה: יסכה אהרני 0587-797065, צוריאל גביון 0524-435256.

עריכת לשון: דוד נודל 0502-162012.

שיווק והפצה: דוד נהרי 0549-434934.

טקסט, כותרות משנה וביאורי מילים: באדיבות מהדורת 'מקבילי' של "מפעל משנה תורה" שנכתבה על ידי תלמידי חכמים, מכונים וישיבות [הוספות בהוצאתנו סומנו בסוגריים מרובעים]. <http://www.mishnetorah.com> / 077-4167003.

ייחודו של הביאור הוא בנאמנות למקור של הרמב"ם עצמו ברחבי ספריו (רמב"ם על פי הרמב"ם). מתוך כך ניתן לעמוד על שיטתו של הרמב"ם, המעוררת את ההשראה למימושה של התורה השלמה כפי שחזה והתכוון רבנו הרמב"ם.

תודה לרב יצחק שילת והרב אלישע אבינר על הליווי והיעוץ.

תודה למייעצים במלאכת הקודש - יונתן אדלר, דוד אורליאן, ניסים בן שמחון, מיכאל ברגשטיין, יעקב ברין, מתניה ברנר, נחמה גוטמן, יוחנן גולד, שמואל גרינגליק, יצחק מאיר האיתן, שלומי הירשפלד, יואל וייס, אביעד חזני, יעקב כהן, יוחנן לובין, יונה לוינגרוב, ניב מדמון, דוד מלכיאל, איתי מרקוביץ, דביר עמאר, אריאל פישר, אלירן פרארי, עומר פרארי, יהודה פרנקו, מאור צוברי, רבקה קרנץ, ישי רקנטי, ניר שאול, ידידיה שנדורפי, מרדכי שנדורפי, יהודה שרעבי ולכל השותפים במלאכה.

החברת יוצאת בשיתוף פעולה עם אתרי האינטרנט 'ישיבה' ו'מכון מאיר' וישיבת רעותא.

הלימוד מוקדש לעילוי נשמת ההרוגים בפגיעה במרכז הרב.

© כל הזכויות שמורות ל: 'בשביל הנשמה' (ע.ר.). מותר להעתיק ולצלם לצרכי לימוד פרטי בלבד.

חברת זו יוצאת בסיוע

מרכז מורשת הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם

מרכז מבקרים השוכן מעל קברו של הרמב"ם בטבריה ופועל להפצת מורשת הרמב"ם. המרכז פתוח כל יום למבקרים ומוצגת בו תערוכה המגוללת את קורות חייו של הרמב"ם, חיבוריו ופועליו. במקום נערכים כנסים והשתלמויות למחנכים ולרבים אחרים.

לקבוצת וסיוורים: 04-6790632
yossi@harambam.org.il
www.harambam.org.il

לעילוי נשמת

רב קהילה ומחנך, דואג לצרכי הפרט והציבור
אוהב ארץ ישראל, זוכה לעלות אליה בסוף ימיו

הרב **משה צבי** ז"ל

ב"ר **דוב בער** ז"ל

נלב"ע י"ב בחשוון תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

פרקי אמונה במשנה תורה

"ממשה עד משה לא קם כמשה"

[שם הגדולים לחיד"א]

שמו של הרמב"ם נישא בהערצה בקרב רבבות עמך בית ישראל במיוחד בזכות ספרו הגדול 'משנה תורה'. בספר זה ערך הרמב"ם בסדר מופתי ובשפה בהירה את כל ההלכות שבתורה שבעל פה, כולל ההלכות שאינן מעשיות בימינו, מכל מקורות חז"ל. הוא קרא כך לספרו בגלל שאיפתו הגדולה "שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם" [הקדמתו למשנה תורה].

ישנה ייחודיות נוספת לספרו של הרמב"ם - הוא אינו עוסק רק בענייני קיום המצוות המעשיות אלא פוסק הלכות אף בתחום האמונה והמידות. מאמונות היסוד של קיום הבורא ואחדותו, דרך האמונה באלוהיותה ונצחיותה של תורת משה, ועד לאמונה בביאת המשיח ובגאולה העתידית. הרמב"ם ראה ערך גדול מאוד ביישור הדעות ותיקון המידות עד שכתב ש"יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדהו" [סוף פירושו למסכת ברכות].

בספר שלפניכם ליקטנו את הפרקים המרכזיים שבהם עסק הרמב"ם בהלכות אמונות ודעות:

- הלכות יסודי התורה העוסקות באמונות היסוד של מציאות הבורא, ובנבואה שהיא הקשר העיקרי בינו לבין הנבראים.....7
- הלכות דעות המלמדות מהן המידות הטובות ומהי הדרך לתיקון המידות.....41
- הלכות תלמוד תורה המבארות את מצוות תלמוד תורה ואת גודל מעלתה.....81
- הלכות עבודה זרה המבררות מהו שורש הקלקול בעבודה זרה ומהי הדרך להילחם בה.....95
- הלכות ממרים העוסקות בסמכויותיהם של חכמי ישראל כמנחילי התורה שבעל פה.....121
- הלכות מלכים ומלחמותיהם המבררות מהו המשיח, מהו תפקידו ועוסקות בגאולה העתידית.....135

[הלכות תשובה לרמב"ם, שגם הן עוסקות ביסודות אמוניים חשובים, הודפסו ונלמדו בעבר בסוף חוברת 'אורות התשובה'. מומלץ ללמוד גם אותן כדי להשלים את עיקרי האמונה המובאים בספר 'משנה תורה'. לרכישת החוברת או לקבלת הלימוד במייל: emunadaf@gmail.com]

משיבים את האמונה אל הלב כולנו מצטרפים ללימוד יומי באמונה כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון יימשך עד לסוף שנת תשע"ו.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

תוכנית השנה הרביעית

תשרי-כסלו: הרב קוק

טבת-אדר: אגרות הרמב"ם

ניסן-סיון: גבורות ה' למהר"ל

תמוז-אב: אמונות ודעות

אלול-תשרי: אחרוני דורנו

תוכנית השנה השלישית

תשרי-טבת: מסילת ישרים

שבט-אדר: פרקי אמונה במשנה תורה

ניסן-סיון: נצח ישראל למהר"ל

תמוז-אלול: ספר העיקרים

לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:

www.yeshiva.org.il

www.meirtv.co.il

הקדמה

כל בניין בניו מיסודות וכך גם בנין התורה אותו מעביר לנו הרמב"ם בחיבורו 'משנה תורה'. יסוד לימוד התורה וקיום התורה, הוא האמונה. לכן הרמב"ם פותח את ספר הי"ד החוקה בעניין האמונה. זו הסיבה שהכופר באמונה נקרא 'כופר בעיקר', כי האמונה היא עיקר העיקרים.

הרמב"ם פותח בליבון ובירור עקרונות אמונה שורשיים: מציאות ה', ייחודו, נצחיותו ונבדלותו מכל דבר גשמי. מהקב"ה עצמו, כביכול, נלמד על היחס הנכון שלנו כלפיו. על חיוב האהבה אליו יתברך - המגיעה מתוך ראיית יופי הבריאה, ועל חיוב היראה ממנו המגיעה מתוך הבנת גדולתו. בהמשך, הרמב"ם ייתן לנו מבט-על במעשה מרכבה' - העולם הרוחני העליון. כך נכיר את המדרגות במציאות - החל מהבורא יתברך, דרך עולמות המלאכים והגלגלים לכל מדרגותיהם, עד עולמנו אנו. לבסוף נעבור לעיסוק בנבואה, ובנביאים - השליחים והמתווכים בינינו ובין הקב"ה.

יסודות צריך לצקת. יש להשקיע בהם כך שיהיו חזקים ויציבים. כאן הרמב"ם מוסר את תמצית הבירור האמוני. הסולת המנופה וההלכה המעשית שבה צריך להאמין. בספר 'מורה נבוכים' הרמב"ם פורס ומעמיק את הבירור האמוני.

ביאורים

בחיבורו 'משנה תורה', הקיף הרמב"ם את כל התורה כולה. את הבכורה בחיבור זה, מעניק הרמב"ם לספר 'המדע'. בספר זה הוא מלמד אותנו על כוונת התורה ועל תכלית האדם. התורה אינה מצווה את האדם רק על ביצוע פעולות, אלא קודם כל על בניית תודעה. האדם אינו רק בעל גוף מושכל, אלא בראש ובראשונה הוא בעל חכמה. לכן התורה פונה בתחילה דווקא אל השכל שנועד ללמוד ולחקור את האמת ולהכירה ולא לאיברי הגוף, הנדרשים לבצע את משימותיהם.

הבסיס לכל מצוות התורה, הוא ההכרה במציאות ה'. הביטוי השגור בלשונו הוא 'להאמין', אבל הרמב"ם דווקא מודגיש שצריך 'לדעת'. האמונה היא לא סיסמה שמספיק לדקלם, אלא תובנה המבוססת על לימוד והעמקה. האמונה היא לא הרגשה עמומה, אלא ידיעה ברורה. האמונה אינה רק מילוי צורך נפשי של האדם, אלא הכרח שאי אפשר להתעלם ממנו. האמונה היא לא תחליף לידיעה, אלא הידיעה המנומקת ביותר.

הרמב"ם רואה באימות מציאות ה', מצוה הבאה אחרי האמונה הקיימת אצל האדם מהחינוך והמסורת. האימות ההופך את האמונה האינטואיטיבית לידיעה של ממש, יכול להיעשות בדרכי התבוננות שונות. המעולה שבהן, למי שמסוגל לה, היא, לדעת הרמב"ם, ההוכחה השכלית המופתית, בדרכים שהוא מפרט בספרו 'מורה נבוכים'. גם אדם שאינו מסוגל ללכת בדרך זו, מצווה לעסוק בידיעת ה', דהיינו ללמוד ולהתבונן בכל דרך שמקרבת אותו לידיעה ברורה יותר של מושגי האמונה (מציאות ה', אחדותו, הרחקת הגשמות וכד').

ידיעה הזו מפורטת לכמה חלקים: א. יש בורא לעולם. ב. הבורא איננו דומה לעוד דברים הקיימים בעולם, כיוון שכל העולם תלוי בבורא, ואילו הבורא איננו תלוי בעולם. ג. הבורא משגיח על העולם שימשיך להתקיים תמיד, ולא עזב אותו. ד. הבורא שהוא המשגיח, הוא מי שהוציא את עם ישראל ממצרים.

לעילוי נשמת ר' יהודה ב"ר חיים שמחה נוימן ז"ל

הלכות יסודי התורה

יש בכללן עשר מצוות, שש מצוות עשה וארבע מצוות לא תעשה, וזה הוא פרטן: א) לידע שיש שם אלוה. ב) שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוה זולתי. יי. ג) ליחדו. ד) לאהבו. ה) ליראה ממונו. ו) לקדש שמו. ז) שלא לחלל את שמו. ח) שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהן. ט) לשמע מן הנביא המדבר בשמו. י) שלא לנסותו. וביאר מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק ראשון

מציאות ה' וייחודו

א יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא מציא כל הנמצא, וכל הנמצאין מן שמים וארץ ומה שביניהן לא נמצאו אלא מאמתת המצוא. ב ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי - אין דבר אחר יכול להמצאות. ג, ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאין מלבדו מצויין - הוא לבדו יהיה מצוי, ולא יבטל הוא לבטולו, שכל הנמצאין צריכין לו, והוא ברוך הוא אינו צריך להן ולא לאחד מהן.

ג לפיכך אין אמתתו פאמתת אחד מהן. ד הוא שהנביא אומר: "ויי אלהים אמת" (ירמיה י: 10) - הוא לבדו האמת, ואין לאחר אמת פאמתו; והוא שהתורה אומרת: "אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה), כלומר: אין שום מצוי אמת מלבדו כמותו.

ה המצוי הזה הוא אלוה העולם, אדון כל הארץ, והוא הפנהיג הגלגל בכח שאין לו קץ ותכלית, בכח שאין לו הפסק; שהגלגל סובב תמיד, ואי אפשר שיסב בלא מסבב, והוא ברוך הוא המסבב אותו בלא יד ולא גוף.

ו וידיעת דבר זה - מצות עשה, שנאמר: "אנכי יי אלהיך" (שמות כב; דברים הו). וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה - עבר בלא תעשה, שנאמר: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (שם), וכפר בעקר, שזה הוא העקר הגדול שהכל תלוי בו.

א יש שם - יש. המילה 'שם' היא מילת קישור שתורגמה מהסגנון הערבי, ואינה ציון מקום (בדומה ל-there is באנגלית). ב זולתי - מבלעדי. ג ליחדו - לדעת שהוא אחד. ו לקדש שמו - להבדיל את ה' ולרומם אותו, "שאינו כשאר דברים" (להלן ה, ח). ח לאבד - להשמיד. י שלא לנסותו - לאחר שהתברר שהוא נביא אמת, אין להמשיך ולפקק בנבואתו בחקירה מרובה (להלן י, ה). לידע - להבין ולהשכיל. וכל עיסוק בעניין זה המביא לבירור והבנה מעמיקה, הוא המצוה (לביאר המושג דעה ראה מו"נ א, ג). מצוי ראשון - שממנו מתחיל הכל, גם ממד הזמן. מאמתת - ממהות. ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי וכו' - אם נניח (הנחה שגויה) שה' אינו קיים, המסקנה היא שאין שום דבר קיים, שהרי האל אינו כבשר ודם, שיצירתו מתקיימת לאחר מותו. ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאין וכו' - ואם נניח (דבר שאינו מציאותי) שחוף מה' אין שום דבר קיים, עדיין יהיה ה' קיים. הגלגל - לפי מושגי האסטרונומיה העתיקה, גרם שמימי שוקף המניע את מערכת השמים (ראה להלן ג, א). תכלית - סוף. בכח שאין לו קץ ותכלית וכו' - בניסוח מודרני ניתן להחיל את הדבר על קיומו של חוק ההתמדה. המדע של ימינו גילה שהתנועה קיימת בכל דבר, גם בחפץ הנראה לכאורה דומם, מפני שהאטומים (החלקיקים היסודיים בטבע) מורכבים מאלקטרונים הנעים בלא הרף סביב גרעין האטום. ומאחר שקיומו ותנועתו של כל דבר תלויים בהקב"ה, הוא נקרא 'חיי העולמים' (מו"נ א, טט).

ביאורים

הרמב"ם הגדיר בתחילה שהידיעה הראשונית על מציאות ה' היא המצוה הראשונה בתורה. כעת הוא קובע שמצות עשה השנייה, הכרוכה בראשונה, היא ההכרה בייחוד ה'. לא די שהאדם ידע שה' קיים ומשגיח, אלא חובה עליו לדעת שה' הוא אחד. זאת מניין לנו? כדי ליישם את המצוה הזו כהלכתה, מפרט הרמב"ם שני מאפיינים נוספים בנוגע לה': הוא נצחי והוא נבדל, כלומר: אינו גשמי, לא בעל גוף ובלתי מוגבל. הרמב"ם מקדים כמה כללים הבנויים על ההיגיון, ובעזרתם, מנסח שרשרת מסקנות שמובילות אותנו למסקנה הכרחית על ייחוד ה': (1) א. העולם לא יכול לנוע מעצמו, אלא בעזרת מסובב. < ב. כיוון שהעולם נע תמיד בלי הפסק, זה מוכיח שהמסובב אותו הוא נצחי. (2) א. המציאות הגשמית תלויה בזמן, כיוון שהיא מושפעת מכוחות הטבע שגורמים לה להשתנות עד לבלתי מוחלטת. < ב. כיוון שה' הוא נצחי, הוא לא חלק מהמציאות הגשמית אלא נבדל לגמרי. (3) א. הסיבה לכך שיש דברים דומים שהתכלית שלהם זהה, כגון כסאות בגדלים ובגוונים שונים, היא שלכל אחד מהם יש גוף משלו. במציאות רוחנית דברים זהים מתאחדים, ורק במציאות גשמית ייתכן ריבוי של דברים זהים.

< ב. כיוון שה' אינו בעל גוף, לא ייתכן שיש כמה 'אלוהות', אלא מוכרח שה' הוא אחד. הרמב"ם מורה לנו את הדרך לקיים את מצוות התורה היסודיות ביותר, על ידי שימוש בכללי היגיון, במדע ובפילוסופיה. דברי הרמב"ם מבוססים, כמובן, על התפיסות המדעיות בדורו. על פי הרמב"ם, כפי שנראה יש לעבוד בכלי המדע של הזמן, על אף מוגבלותם. הרמב"ם מקצר לנו את הדרך, ואינו מבסס כאן את הכללים הללו, אלא מניח אותם כאקסיומה. ההיגיון המובנה בשכלנו, הוא אחד מהכלים שבהם אנו מקיימים את מצוות התורה, כמו עם שאר איברי הגוף. אולם ההיגיון איננו פועל בחלל ריק, אלא בנוי על התבוננות בבריאה. מדעי הטבע מורים על כך שהעולם איננו סטטי, אלא מצוי בתנועה מתמדת. כאשר מחברים לנתון הראשוני הזה את החכמה האנושית, מתברר שהעולם עצמו מכריז על נצחיותו, נבדלותו וייחודו של הבורא.

בין השיטין, עומד הרמב"ם על ההבחנה בין המציאות הגשמית למציאות רוחנית. הרוחניות מעניקה לגשמיות תכלית ומחות, ואילו הגשמיות מעניקה לרוחניות כלים ומימוש. המהות של כל הכיסאות בעולם היא אחת, והיא קיימת לפני שהכיסא נוצר וגם לאחר שהתפרק. המגוון והכמות וכן הבלאי, של הכיסאות הקיימים, נובעים רק מהחומרים הגשמיים שמרכיבים אותם. המהות של העולם כולו היא אחת, והיא קיימת עוד לפני שהעולם נברא ויכולה להתקיים גם אם הוא יתכלה. כדי להבין מהי התכלית והמהות של העולם, צריך לדעת את ה'. ואי אפשר לדעת את ה', בלי לדעת שהוא נצחי, נבדל ואחד. אולם המהות של הכיסא, נעדרת משמעות בלי היישום המעשי שלה בכיסא בנוי. למהות זאת המהות של העולם, אינה יונקת את המשמעות שלה מהעולם, כיוון שמציאות ה' איננה תלויה בעולם. לכן גם הידיעה על כך שה' הוא 'אחד' איננה סוף הדרך, כי צריך גם להבין מה זה אומר. בעולם שלנו אנחנו מכירים 'אחד' גשמי כמו גוף האדם שמורכב מהרבה חלקים, או 'אחד' רוחני כמו מהות הכיסא שמתייחסת להרבה פרטים. אולם יש סוג נוסף של 'אחד', והוא ה' אחד'. זה לא דומה לשום דבר שאנחנו מכירים. אנחנו לא מבינים מה זה בדיוק, אבל אנחנו צריכים לדעת שזה לא מה שאנחנו חושבים.

הרחבות

• חקירת מציאות ה' לעומת חקירת אחדות ה'

לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד. בסעיפים אלו הרמב"ם מוכיח בצורה שכלית, את אחדות ה'. אולם אם נעייין בסעיפים הקודמים בעניין מציאות ה', נראה שהרמב"ם לא הביא לכך ראיות שכליות אלא קביעה כי "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון" [יסודי התורה א, א]. מכך למד רבי צבי אלימלך שפירא, בעל ה"בני יששכר", שלדעת הרמב"ם אין חובה לחקור את מציאות ה' בראיות שכליות: "על כרחך דעתו דאין מן הצורך על פי התורה לחקור חקירה על זה (על מציאות ה') במופת (בראיות שכליות), רק (אלא) לסמוך על הקבלה (מסורת)". אולם ביחס לייחוד ה' הרמב"ם כן מביא הוכחות שכליות, שכן הוא סובר שהתורה מחייבת אותנו לחקור זאת: "מדאמרה תורה 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', הכוונה שמע והבן ישראל ה' שהוא אלהינו ה' אחד" [דברים נחמדים, יסודי התורה א, ז].

הדברים שהרמב"ם מעלה בפרקים א-ב מוגדרים כמעשה מרכבה [יסודי התורה ב, יא], וכידוע, חז"ל הדריכו אותנו לא לחקור באופן שכלי עניינים גבוהים אלו ללא הכנה ראויה [חגיגה פרק ב, משנה א, הלכות יסודי התורה ד, יג]. על כן ברור מדוע הרמב"ם לא מביא כאן הוכחות שכליות למציאות ה'. אולם אם-כן, מדוע הוא סובר שיש ציווי לכל יהודי לחקור את אחדות ה'?

נסה להציע הסבר לשיטת הרמב"ם. על פי הרמב"ם, האמונה באחדות ה' שוללת את הגשמת ה' כמו שכתב "אלוה זה אחד הוא... ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות". איננו יכולים להבין בשכלנו בצורה מוחלטת כיצד ייתכן שיהיה נמצא ופועל ללא גוף. ואולי דווקא משום כך יש חשיבות גדולה כל כך לשלילת ההגשמה (יחד עם תפיסת האחדות). אחרי שמתברר לאדם שלא ייתכן שהקב"ה הוא בעל גוף, הוא מבין שלא ייתכן תפיסה שלמה של מציאות ה' על ידי השכל האנושי. מתוך כך מובן שניסיון לחקור באופן שכלי את נצחיות ה' ואת הווייתו ללא ההכנות הראויות הוא הבל (עייין בפירושו המשניות לרמב"ם שם, ובמורה נבוכים א, לא-לג שמבאר שהחקירה במושגים אלוהיים ללא ההכנות הראויות מזיקה). אם-כן, על פי ה"בני יששכר" לימוד אחדות ה' המביא לשלילת ההגשמה הוא הכרח לכל יהודי. לכן בספר ה"יד החזקה" שנודע להמון, מביא הרמב"ם הוכחות שכליות לכך. אולם חקירה שכלית של מציאות ה' מתאימה רק ליחידים אחרי ההכנות המתאימות (במורה נבוכים הרמב"ם מביא הוכחות שכליות למציאות ה' כאשר הוא מתמודד עם שיטת הפילוסופים, אך אין מכך ראייה שיש חובה לעסוק בכך).

ז, אלוה זה - אחד הוא; אינו לא שנים ולא יתר על שנים, אלא אחד שאין פירושו אחד ייחוד ה' מן האחדים הנמצאים בעולם: לא אחד כמין, שהוא כולל אחדים הרבה, ולא אחד כגוף, שהוא נחלק למחלקות ולקצוות, אלא יחוד שאין יחוד אחר כמותו בעולם.

ז, אלו ה' האלוהות הרבה - ה' גופין וגויות, מפני שאין הנמנין השוין במציאתו נפרדין זה מזה אלא במארגעין שיארגעו הגופות והגויות. ואלו ה' היוצרים - גוף וגויה - ה' ה' לו קץ ותכלית, שאי אפשר להיות גוף שאין לו קץ. וכל שיש לו קץ ותכלית - יש לכחו קץ וסוף.

ז, ואלהינו ברוך שמו - הואיל וכחו אין לו קץ ואינו פוסק, שהרי הגלגל סובב תמיד, אין כחו כח גוף. והואיל ואינו גוף - לא יארגעו מארעות הגופות כדי שיהא נחלק ונפרד מאחר; לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד. וידעת דבר זה - מצות עשה, שנאמר: "יי אלהינו יי אחד" (דברים ו, ד).

אחד שאין פירושו - רק הקב"ה ראוי לתואר "אחד". מין - שם כללי המכיל פרטים בקבוצה, כגון השם 'אדם', הכולל את הפרטים ראובן ושמעון ועוד הרבה אחרים (מילות ההיגיון ז). **למחלקות ולקצוות** - שניתן לחלקו חלוקה פנימית ולהצביע על קצוות שלו: מעלה, מטה וכו'. הוכחת אחדות ה' נעשית בשלושה שלבים: (1) שאם אינו חומרי, מוכרח שהוא אחד; (2) שאם הוא אינסופי, מוכרח שאינו חומרי; (3) שהוא אינסופי. לכן מוכרח שאינו חומרי ושהוא אחד. **אלו ה' האלוהות הרבה וכו'** - הוכחת שלב 1 בדרך השלילה: אילו לא היה ה' אחד, היה מוכרח שהוא חומרי, מפני שאם יש הבדל בין דברים נבדלים ("הנמנים" = הניתנים להימנות), הרי זה רק בשל תכונותיהם החומריות (במאורעות וכו'). **גופין וגויות** - מילים נרדפות. **ואלו ה' היוצרים וכו'** - הוכחת שלב 2 בדרך השלילה: אילו ה' היה חומרי, היה סופי וכוחו סופי. **שהרי הגלגל סובב תמיד** - הוכחת שלב 3: אם תנועת גרמי השמים היא מעגלית ואינסופית (כפי שהסיקו הקדמונים מהתבוננות בהם), מוכרח שהמקור לתנועתם הוא אינסופי, והוא ה' (ראה גם מ"ב, ד-ז). יש לציין שכיום מוכח שבכל פרט קטן ביקום כולו, האטום, יש תנועה תמידית של האלקטרון סביב הגרעין, והדבר מעצים מאוד את דברי רבנו.